

activities of NGOs and political parties. The article focuses on this specific method of constitutional and legal effect as a refusal. The value of this event is primarily in the implementation of state and legal control over the activities of political parties and public organizations, as intended to prevent a possible violation of constitutional law at the stage of acquiring a political party or public organization legal status. However, not always in practice, the refusal to register differs applicable to associations (organizations) whose respective legal status is not legally recognized by the State as a refusal can take place not only at the stage of creating an association of citizens, and and in the implementation of activities are legalized union of citizens, including the refusal to register the changes that occurred in the articles of association; refusal to take note of the change of the governing body and so on.

Keywords: constitutional and legal responsibility, legal responsibility, social organizations, political parties, institution of constitutional torts.

Семків В.В.

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО СУДОУСТРІЙ І СТАТУС СУДДІВ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄСПЛ

УДК 34.07

Одразу після здобуття незалежності Україна взяла курс на європейську інтеграцію, заявивши в 1992 році про свій намір стати членом Ради Європи, підписавши та ратифікувавши в 1994 році Угоду про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (яка, до слова, запровадила у вітчизняну правничу термінологію поняття «адаптація» ст. 77) [1], та набувши у 1995 році членство в Раді Європі Україна. Цими кроками Україна підтвердила свій демократичний вибір, спрямованість на захист прав людини та зміцнення демократичних інститутів, визнання принципу верховенства права та прийняла на себе зобов'язання адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу.

Важливим кроком на цьому шляху було підписання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2014 року, яка, серед іншого, зобов'язує Україну реформувати сферу юстиції на шляху до забезпечення ефективного та якісного судочинства [2].

Судочинство є самостійною галуззю діяльності держави, в якій провідну роль відіграють суди – державні органи, що мають виключне повноваження здійснювати правосуддя в Україні. Варто пам'ятати, що приведення національного законодавства про судоустрій і статус суддів у відповідність із міжнародними стандартами є комплексним процесом, який має на меті не лише імплементувати у національне законодавство декларативні положення міжнародних нормативно-правових актів щодо функціонування демократичної незалежної справедливої судової влади в Україні, а й розв'язати цілий комплекс актуальних питань правосуддя, сформувати ефективну законодавчу базу, спрямовану на закріплення належних організаційних основ національної системи судів, встановлення відповідного порядку формування та функціонування інституту самоорганізації судової влади, оптимізацію статусу суддівського самоврядування в Україні, забезпечення належного кваліфікаційного рівня судді, належного порядку зайняття посади судді, порядку застосування до суддів дисциплінарної відповідальності, закріплення порядку належного матеріального та соціального забезпечення суддів, належного судового адміністрування тощо. Всі ці елементи є однаковою мірою важливі для того, щоб забезпечити життєздатність ефективної судової системи та забезпечити громадянами реалізацію їх права на судовий захист.

Якщо аналізувати процес становлення та вдосконалення судової системи України можна з впевненістю зробити висновок, що починаючи з 1996 року, а саме з прийняття Конституції України [3], в якій було закладено основи судової системи країни, і дотепер судова влада перебуває в умовах «перманентної реформи», що зумовлює часте оновлення законодавства, численні концептуальні, правові та організаційні зміни, декларуючи необхідність приведення сфери судочинства у відповідність із міжнародними, європейськими стандартами. Такий тривалий такий «пошук» оптимального правового регулювання сфери судочинства суперечить принципу правової визначеності, адже не видається можливим говорити про передбачуваність права, незмінюваність правових принципів та стабільність законодавства про судоустрій і статус суддів, аналізуючи ті зміни, які мали місце в цій сфері, починаючи з часу прийняття Конституції України.

Так, в 2001 році була проведена так звана «мала судова реформа», згодом розпочався процес формування чотириланкової судової системи на принципах спеціалізації судів, який було законодавчо закріплено в липні 2010 року прийняттям Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [4]. Вказаним законом вносяться істотні зміни в судову систему України, зокрема передбачається введення системи вищих спеціалізованих судів по всім галузям юрисдикції: створення Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних та кримінальних справ, який разом з Вищим адміністративним судом України та Вищим господарським судом України буде працювати як суд касаційної інстанції. Реформою ліквідовані військові суди – тепер справи, що мали б розглядатися гарнізонними військовими судами розглядаються судами загальної юрисдикції першої інстанції, а справи, що мали б розглядатися у апеляційних військових судах розглядаються у апеляційних судах загальної юрисдикції. Також реформою різко обмежено компетенцію Верховного суду – він може переглядати рішення Вищих спеціалізованих судів тільки за наявності визначених законом обставин.

Негативні сторони реформи 2010 року викриті Європейським судом з прав людини у справі «Олександр Волков проти України» 2013 року. ЄСПЛ викрив у цій справі серйозні системні проблеми судової системи України, які потребують вирішення [5]. Дана справа є унікальною через те, що ЄСПЛ вперше дав прямі вказівки конкретній країні на системні прогалини в українському законодавстві щодо процедур призначення суддів, просування на посади і звільнення, надмірну політизацію української судової системи, залежність її від інших гілок влади [6]. ЄСПЛ приймаючи рішення про відновлення порушених прав шляхом нового розгляду справи на національному рівні, висловився про неможливість такого в найближчому майбутньому в Україні. Таким чином, ЄСПЛ фактично висловив недовіру судовій системі України [7]. ЄСПЛ констатував, що ця справа викриває серйозні системні проблеми функціонування судової системи України: відсутність реального поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову, що спричиняє політичну та іншу залежність судів і суд-

дів; політизованість механізму формування суддівського корпусу, яка виявляється в істотному політичному впливі на нього та «ручному» керуванні ним; домінування суб'єктивних критеріїв у процедурі притягнення суддів до відповідальності за порушення присяги; правова невизначеність у питанні звільнення суддів з посади за порушення присяги. Непередбачуваність і вибірковість застосування заходів відповідальності суддів; абсолютна беззахисність суддів перед безпідставним дисциплінарним переслідуванням, зокрема перед обвинуваченням у порушенні присяги. У поєднанні з іншими вище зазначеними обставинами, це створює в суддівському середовищі атмосферу страху і призводить до тотальної залежності суддів [8]. Загалом, однією з основних причин руйнування судової влади є невдало реалізована у 2010 році судова реформа: прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів» негативно вплинуло на органи суддівського самоврядування – вони стали повністю залежними від політичної влади [9]. 2014-2015 роки стали визначальними в частині підготовки до нових реформаційних процесів у сфері судочинства, оновлення законодавства, спрямованого на відновлення довіри до судової влади в Україні, системних змін в законодавстві про судоустрій, які мали на меті реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів задля практичної реалізації принципів верховенства права і забезпечення кожному права на справедливий судовий розгляд справ незалежним та неупередженим судом [10].

Велика судова реформа була розпочата шляхом внесення змін до Конституції України (в частині правосуддя), та прийняття нового Закону «Про судоустрій і статус суддів» 2 червня 2016 року [11]. В результаті реформи чотирирівнева судова система перетворена на трирівневу (місцеві/окружні суди – апеляційні суди – новий Верховний Суд, у складі якого діють Велика Палата, Касаційний адміністративний суд, Касаційний господарський суд, Касаційний кримінальний суд, Касаційний цивільний суд). ВГСУ, ВАСУ, ВСС ліквідуються, але спеціалізація судочинства залишається. Всіх суддів призначаються на конкурсній основі, враховуючи нові кваліфікаційні вимоги до суддів ВСУ. Передбачається

створення Вищого антикорупційного суду та Вищого суду з питань інтелектуальної власності та Вищої ради правосуддя замість ВРЮ. Обмежується суддівська недоторканість. Істотно підвищується суддівська винагорода. Розширюється дисциплінарна відповідальність суддів, кваліфікаційне оцінювання. Передбачено зміну порядку призначення, переведення суддів, введення інституту конституційної скарги громадянина до Конституційного Суду [12].

Слушною є позиція Л. М. Москвич, яка зауважує, що суть судової реформи полягає у забезпеченні ефективності судової системи, для чого необхідно вирішити ряд проблем: 1) організаційну проблему; 3) належне фінансове забезпечення; 4) процесуальні (процедурні) проблеми судочинства. А метою судової реформи має бути забезпечення оперативності розгляду справ, доступність та якість правосуддя [13].

Однією з гарантій справедливого правосуддя в будь-якій державі є ефективно організована система судів, а тому питання судової реформи у цьому контексті завжди були та залишаються актуальними. Особливий внесок у становлення інституту судової системи забезпечила концепція Ш.-Л. Монтеск'є, яка закріпила три основні принципи організації й діяльності суду в демократичному суспільстві: 1) народне начало; 2) незалежність; 3) професіоналізм [14]. Ці принципи стали основою для формування стандартів у сфері правосуддя для багатьох держав світу.

Враховуючи сучасний стан розвитку нашої держави на етапі інтеграції у загальносвітову правову спільноту, виникає необхідність об'єктивного аналізу організаційних основ національної судової системи на предмет їх відповідності міжнародним стандартам з метою її вдосконалення та пристосування до нових потреб. Гармонізація положень національного законодавства про засади побудови національної системи судів із міжнародними стандартами може проводитися різними шляхами, зокрема, через перерозподіл юрисдикцій між різними ланками системи судів, проведення їх внутрішньої та зовнішньої реорганізації, утворення нових судів, ліквідацію, реорганізацію існуючих.

Дотримання європейських стандартів у сфері судочинства передбачає реалізацію ряду основних вимог, а саме: забезпечення

поваги до суду, незалежності суддів, зрозумілої і чіткої системи заняття суддівських посад; створення досконалої інфраструктури, що забезпечує потреби судової влади; доступності правосуддя, чіткості у процесуальному розгляді справ на основі принципів верховенства права і законності [15]. У цьому аспекті «європейські стандарти щодо судової влади – це не тільки якийсь єдиний еталон, за яким ми маємо будувати (чи реформувати) нашу власну судову систему, скільки певні цінності, на які потрібно орієнтуватися при її реформуванні. Вони сформовані європейською цивілізацією протягом її багатовікової історії і поступово, завдяки закріпленню у ряді міжнародно-правових документів стали надбанням усього людства» [16].

Одним із джерел втілення міжнародних стандартів є практика міжнародних юрисдикційних органів і, зокрема, Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), яка за своєю природою носить уточнюючий, пояснювальний, коментуючий та тлумачний характер. Відповідно до п. 1 ст. 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, ст. 2 та 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р., рішення ЄСПЛ є обов'язковими для виконання українською державою, а суди застосовують практику ЄСПЛ як джерело права [17], що накладає обов'язок на законодавця та правозастосовувача враховувати практику ЄСПЛ у своїй діяльності. Рішення ЄСПЛ є не лише обов'язковими для сторін у справі (держав – учасниць конвенції, фізичних та юридичних осіб), а і виступають правовими стандартами при встановленні відповідності національного законодавства до європейських стандартів. Практика ЄСПЛ є своєрідним орієнтиром на шляху до вдосконалення національного законодавства та коригування правозастосовної практики. ЄСПЛ неодноразово висловлював стурбованість щодо різних і часто суперечливих підходів до застосування й тлумачення внутрішнього законодавства національними судовими органами. Зокрема, наголошувалось, що положення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод мають застосовуватися у світлі принципу верховенства права, одним з елементів якого є правова визначеність. Передба-

чуваність судової практики в межах застосування норм закону – центральна характеристика права [18, 19, 20].

Важливим для гармонізації національного законодавства про судоустрій і статус суддів із міжнародними стандартами в межах застосування практики ЄСПЛ має закріпленій на національному рівні підхід щодо необхідності перевірки чинних законів і підзаконних актів на їх відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практиці ЄСПЛ. Окрім того, національним законодавством передбачено здійснення юридичної експертизи законопроектів та проектів підзаконних нормативних актів на предмет їх відповідності Конвенції, водночас, поза увагою є практика ЄСПЛ. Вважається, що запровадження юридичної експертизи законопроектів та проектів підзаконних нормативно-правових актів на предмет їх відповідності практиці ЄСПЛ сприятиме належній взаємодії правотворчої і правореалізаційної політики в Україні та підсилить процеси гармонізації національного законодавства про судоустрій і статус суддів із міжнародними стандартами. При цьому важливо встановити чітку, прозору, систематичну процедуру проведення таких перевірок та експертиз, термінів їх проведення тощо, шляхом прийняття відповідного законодавчого положення про здійснення перевірки чинних законів та підзаконних актів, а також здійснення юридичної експертизи законопроектів та проектів підзаконних нормативних актів на предмет їх відповідності практиці ЄСПЛ, що безумовно стане позитивним фактором і забезпечить прогресивність та динамічність процесу досягнення національним законодавством про судоустрій і статус суддів відповідності міжнародним стандартам.

Для України рішення ЄСПЛ є обов'язковими до виконання, що контролюється Комітетом міністрів Ради Європи [21]. Ухилення держави від виконання рішень ЄСПЛ або їх виконання не в повній мірі загрожує прийняттям політичних заходів по відношенню до держави, аж до виключення з членства в РЄ. У практиці нашої держави існують досить резонансні випадки сприйняття та реагування національних судових установ на рішення ЄСПЛ. Так, у справі «Бочан проти України (№ 2)» від 05 лютого 2015 р. (Заява № 22251/08) (Case of Bochan v. Ukraine (No. 2)) заявниця

подала скаргу до ЄСПЛ на результат та несправедливість судового провадження у її справі національними судами та на тривалість цивільного провадження, що не відповідає вимозі «розумного строку». ЄСПЛ 03 травня 2007 р. виніс рішення у цій справі та постановив, що право заявниці на справедливий розгляд справи незалежним і безстороннім судом було порушене, а скарга на тривалість судового провадження, що не відповідає вимозі «розумного строку» була визнана явно необґрунтованою. Посилаючись на вказане рішення ЄСПЛ, заявниця подала скаргу до Верховного Суду України (ВСУ) про перегляд рішень у її справі та просила скасувати рішення національних судів у її справі і прийняти нове рішення, яким задовольнити її вимоги у повному обсязі. Розглянувши скаргу, ВСУ відмовив у її задоволенні, обґрунтовуючи, що ЄСПЛ встановив, що рішення національних судів у справі заявниці були законними та обґрунтованими, а присуджене їй відшкодування встановлене за порушення національними судами гарантії щодо «розумного строку». З огляду на це, заявниця знову подала скаргу до ВСУ, у якій доводила, що ухвала ВСУ ґрунтується на неправильному тлумаченні рішення ЄСПЛ від 03 травня 2007 р. та просила повторно розглянути справу по суті з урахуванням висновків ЄСПЛ, проте скаргу було відхилено. Не погоджуючись із цим, заявниця повторно звернулась до ЄСПЛ та оскаржила несправедливий спосіб, у який ВСУ розглянув її скаргу, не взявши до уваги висновки ЄСПЛ, наведені у рішенні від 03 травня 2007 р. У свою чергу ЄСПЛ у рішенні від 05 лютого 2015 р. зазначив, що ВСУ у своїй ухвалі грубо викривив висновки рішення ЄСПЛ від 03 травня 2007 р. та встановив порушення права заявниці на справедливий розгляд справи незалежним і безстороннім судом у значенні п. 1 ст. 6 Конвенції.

Беручи до уваги європейський курс держави, видається, що висновки ЄСПЛ разом із загальновизнаними міжнародними нормативно-правовими актами, резолюціями авторитетних міжнародних інституцій повинні становити основу реформаційних процесів в розвитку судової системи України. Кожне з прийнятих ЄСПЛ рішень повинно мати вплив на внутрішнє право держави, яка прийняла євроінтеграційний курс, на її правопорядок, націо-

нальне законодавство тощо. Зазначений вище випадок сприйняття та реагування національними судовими органами на рішення ЄСПЛ є кричущим на фоні євроінтеграційних прагнень нашої держави, тому потребує належного реагування з боку держави, зокрема, шляхом врахування рекомендацій міжнародних інституцій (рішень та висновків ЄСПЛ) у правотворчій та правореалізаційній політиці нашої держави з метою гармонізації законодавства України про судоустрій і статус суддів із міжнародними стандартами.

На думку Ж. П. Маргено, Європейська конвенція про захист прав і основоположних свобод 1950 року залишилась би загальним каталогом гуманітарних побажань, якщо б ЄСПЛ не вдалося утвердити свій авторитет. Потрібно було декілька десятиріч діяльності ЄСПЛ і багато сотень його рішень, щоб Європейська конвенція про захист прав і основоположних свобод 1950 року продовжувала діяти у сучасних умовах і набула конкретного ефективного змісту [22].

Окрім практики ЄСПЛ важливою платформою закріплення європейських стандартів є також прецедентна практика Суду ЄС. На сьогодні залишається відкритим питання про місце прецедентних рішень Суду ЄС у системі джерел права ЄС, адже однаковою мірою мають місце дві протилежні точки зору: про належність (позитивне ставлення) та про неналежність (нігілістичне ставлення) прецедентних рішень Суду ЄС до системи джерел права ЄС. Вартою уваги є позиція науковців, що судова практика Суду ЄС є своєрідним доповненням до діючих джерел права, на основі яких вони приймаються і знаходяться на одному з ними ієрархічному рівні [23]. Прецедент Суду ЄС, створивши цілий ряд правових доктрин та принципів, виконує інтегруючу функцію – через нього формується і розвивається право ЄС.

Враховуючи викладене вище можна зробити висновок, що принципи, які є фундаментом прецедентної практики міжнародних судових установ, можна і варто вважати міжнародними стандартами. Класичне розуміння правової природи рішень міжнародних судів лише як допоміжних засобів для встановлення правових норм, що склалося в науці з огляду на Статут Міжна-

родного Суду ООН від 26 червня 1945 р., повинно бути переглянутим через важливість діяльності міжнародних судових установ для міжнародного права у зв'язку із розвитком та ускладненням міжнародних правовідносин, одним із головних напрямів якого є захист прав людини [24].

У майбутньому європейська інтеграція України повинна передбачати сприйняття та застосування на рівні реформаційних змін системи судоустрою прецедентної практики Суду ЄС, а також вдосконалення практики реалізації та виконання рішень ЄСПЛ з метою становлення України як правової держави з високим рівнем захисту у ній прав та свобод людини і громадянина та формування якісно іншого розуміння та застосування права.

1. *Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_012.*
2. *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 27 червня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://comeuroint.rada.gov.ua/comevrouint/doccatalog/document?id=56219>.*
3. *Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.*
4. *Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 р. № 2453-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.*
5. *Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Олександр Волков проти України» (Заява № 21722/11) від 09 січня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/974_947.*
6. *Захист судді — це захист громадян / Racurs.ua, 23.02.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.racurs.ua/760-zahyst-suddi-ce-zahyst-gromadyan>.*
7. *Микола Мельник «Олександр Волков проти України»: Доленосне рішення та неквапливе виконання / Дзеркало тижня, 30 серпня 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/LAW/oleksandr-volkov-proti-ukrayini-dolenosne-rishennya-ta-nekvaplive-vikonannya-.html>.*

8. *Справа «Олександр Волков проти України» (Заява № 21722/11) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_947.*
9. *Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки: Верховна Рада України; Закон від 14.10.2014 № 1699-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>.*
10. *Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України № 5/2015 від 12 січня 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.*
11. *Про судоустрій і статус суддів: Верховна Рада України; Закон від № 4734 від 30.05.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.*
12. *Судова реформа. Яким буде нове правосуддя в Україні / 2 червня 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://espresso.tv/article/2016/06/02/sudova_reforma_pochatok.*
13. *Москвич Л. М. До питання про проблеми судової реформи / Л. М. Москвич // Вісник Академії правових наук України. – Харків, 2009. – № 4. – С. 171–179.*
14. *Монтескьє Ш. О духе закона / Ш. Монтескьє // Монтескьє Ш. Избранные произведения / [под ред. М. П. Баскина]. – М. : Гос. изд-во полит. лит., 1955. – 799 с.*
15. *Ківалов С. В. Українська юстиція на шляху до Європейських стандартів / С. В. Ківалов // Вісник Верховного Суду України. – 2006. – № 6. – С. 12–16.*
16. *Влада в Україні : шляхи до ефективності / [ред. рада: О. Д. Святоцький (голова), В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, А. П. Закалюк, М. І. Козюбра та ін.]. – К. : Ін Юре, 2010. – 688 с.*
17. *Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.*
18. *Рішення Європейського суду з прав людини «Брумерська проти Румунії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?Aidx=307>.*
19. *Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Салов проти України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/980_428.*
20. *Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Совтрансавто-Холдинг проти України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/980_043.*
21. *Правила Комітету Міністрів Ради Європи щодо застосування пункту 2 статті 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., схвалені на 218736 нараді заступників міністрів 10*

січня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.old.minjust.gov.ua/7591#_fin2.

22. Збірка договорів Ради Європи (Українська версія) / [за ред. С. М. Вишневського]. – К. : Парламентське вид-во, 2000. – 654 с.
23. Луць Л. А. Перспективи становлення судового прецеденту як джерела права України / Л. А. Луць // Інформаційний бюлетень : Вісник Центру суддівських студій. – 2006. – № 6. – С. 9–15.
24. Анакіна Т. М. Судовий прецедент у праві Європейського Союзу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Міжнародне право» / Т. М. Анакіна. – Харків, 2008. – 21 с.

Семків В.В. Адаптація законодавства про судоустрій і статус суддів до європейських стандартів на основі аналізу застосування практики ЄСПЛ

Стаття присвячена висвітленню процесу адаптації законодавства про судоустрій та статус суддів до європейських стандартів за результатами аналізу відповідних реформаційних процесів, які мають місце на сучасному етапі у даній сфері. Основна увага приділяється саме практиці ЄСПЛ як одному із основних джерел європейських стандартів судочинства. Аналізуються ключові рішення ЄСПЛ, які торкаються проблем функціонування судової гілки влади в Україні та необхідності її реформування.

Ключові слова: адаптація, гармонізація, практика ЄСПЛ, судова влада, принципи судочинства, реформа судочинства.

Семків В.В. Адаптация законодательства о судоустройстве и статусе судей с европейскими стандартами на основе анализа применения практики ЕСПЧ

Статья посвящена освещению процесса адаптации законодательства в судоустройстве и статусе судей к европейским стандартам, анализируя соответствующие реформационные процессы, которые имеют место на современном этапе в данной сфере. Основное внимание уделяется именно практике ЕСПЧ как одному из основных источников европейских стандартов судопроизводства. Анализируются ключевые решения ЕСПЧ, которые касаются проблем функционирования судебной власти в Украине и необходимости ее реформирования.

Ключевые слова: адаптация, гармонизация, практика ЕСПЧ, судебная власть, принципы судопроизводства, реформа судопроизводства.

Semkiv V.V. Adaptation of the legislation on the judicial system and the status of judges to European standards based on an analysis of the application of the practice of the ECHR

Article deals with the analysis of the process of legal adaptation of legislation on judicial system and status of judges to the European standards according to the relevant reformation processes that currently take place in Ukraine. The paper mainly focuses on the practice of the ECHR as one of the main sources of European standards of justice. The key decisions of the ECHR, which deal with problems of the judiciary in Ukraine and the need for its reform are analyzed by the author.

The author concludes that future European integration of Ukraine should include the perception and application of the judicial system of the case law of the ECHR, as well as the improvement of the practice of implementation and execution of decisions of the ECHR in order to establish Ukraine as a law state with a high level of protection of human rights and freedoms, and the formation of a qualitatively different understanding and application of law. So far, the judiciary system is facing a «permanent reformation», which results in frequent legislative updates, numerous conceptual, legal and organizational changes, declaring the need to bring the area of justice into line with international, European standards.

Keywords: adaptation, harmonization, ECHR practice, the judiciary, the principles of justice, reform of the judiciary.

Козлов М.В.

ДЕЯКІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД РЕФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

УДК 342.533

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», прийнятим Верховною Радою України ще 1997 р., визначено, що територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр [1]. Крім того, згідно зі ст. 1 цього Закону право на добровільне об'єднання мали тільки сільські громади: а ні селищним, ні міським громадам такого права надано не було. Тобто територіальні громади в Україні мають юридичні підстави об'єднуватися в одну громаду вже достатньо давно. Між тим реального механізму процесу об'єднання територіальних громад у той час так розроблено і не було. З одного боку, у сільських громад є право на об'єднання, з іншого боку, існує багато невирішених питань такого об'єднання: яким чином це робиться, як відповідати принципу добровільності об'єднання, крім визначення його на місцевих референдумах, де взяти кошти на його проведення в умовах значного дефіциту сільських бюджетів та їх обмеженості тощо.